

I.

Охранная грамота (подорожная) Владислава IV ректору Киевских школ Исаи Трофимовичу (Козловскому) и настоятелю Кириловскаго монастыря о. Леонтію на свободный ихъ проѣздъ въ Константинополь съ цѣлію полученія отъ патріарха „санры“ для новоизбраннаго митрополита Петра Могилы.

1632 года, ноября 12.

Vladislaus et caet.

Universis et singulis cuiuscunque status, conditionis et dignitatis hominibus, nominaliter vobis arcium et praesidiorum praefectis, vectigalium et teloniorum administratoribus, portuum et viarum publicarum custodibus et omnibus in universum, praesentibus literis nostris requirendis tam in magistratu ac officio aliquo constitutis, quam etiam privatis, amicis et vicinis nostris charissimis salutem et benevolentiae nostrae collocationem: ¹⁾ ad modum Reverendissimi Patris Petri Mohilae, Archimandritae Pieczariensis, ab incolis Regni Magnique Ducatus Lituaniae coetuque religiosorum in Metropolitam Kiioviensem nuper

---

¹⁾ Означенное слово по крайней неразборчивости рукописи, писанной съ сокращеніями, читается очень трудно; явственно только начальная буква его с и конечная часть: *ationem*. Нами поставлено—*collocationem* по смыслу и потому, что въ однородныхъ по содержанию грамотахъ Владислава IV (т. е. подорожныхъ), на польскомъ языкѣ, соответствующее мѣсто читается... „у przywatnem osobom, przyziaciolom u sąsiadom naszym miłum zdrowia u dobrowolności naszej *oswiadczenie*. (См. подорожную, данную Владиславомъ IV, Киево-Михаил. игумену Филоою Кизаревичу.—Рукоп. акты Киево-Михаил. монастыря, по катал. № 1757, докум. 22). Польскому же слову—*oswiadczenie* наиболее соответствуетъ латинское средневѣковое *collocatio*.

electi et a nobis nominati, Patres religiosi Esaius Trophimius, Rector Collegii Kiioviensis, (et) Leontius, praepositus monasterii s. Cyrilli, proficiscuntur pro sacris confirmatoriis literis a Reverendissimo Patriarcha Constantinopolitano, super dictam metropoliam obtinendis, quos nos omnibus et singulis commendatos esse cupimus, ideoque diligenter postulamus, ut una cum comitatu rebusque omnibus, per quacunque loca iter suum prosequuti fuerint, tam ineundo, quam redeundo, liberum ac securum sine omni impedimento transitum praestent, commorari pro libitu sinent, neque molestiam exhibere iis a quopiam patiantur, imo benevolentia ac (hospitalitatis officio) ²⁾ prosequantur. Experientur vicissim eiusmodi homines mutuam in Regno nostro benevolentiam et studia. In cuius rei fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo nostro communiri iussimus. Datum Varsaviae in conventu gratae Electionis Nostrae. Die XII, IX—mbris, Anno Domini MDCXXXII.

Vladislaus Rex.

(Sigillum).

(Из рукописнаго сборника, принадлежавшаго М. А. Максимо-вичу; лис. 54).

Примѣч. Помѣщаемый документъ и другія статьи рукописнаго сборника, откуда онъ извлечень, даютъ возможность исправить нѣкоторыя неточности и восполнить недомолвки, допущенныя нами въ I томѣ настоящаго изслѣдованія, вслѣдствіе неполныхъ и не всегда безошибочныхъ вымѣтокъ, сдѣланныхъ по нашей просьбѣ изъ означеннаго сборника (самаго сборника мы своевременно не могли имѣть подѣ руками).

1) Пропускная грамота (охранная подорожная) посламъ, отправлявшимся въ Константинополь за патриаршею сакрою для новоизбраннаго митрополита Петра Могилы, была дана Владиславомъ IV не *въ Краковъ*, на коронаціонномъ сеймѣ, 14 (по старому стилю 4) марта 1633 г.,—какъ мы говорили (т. I стр. 543),—но *въ Варшавѣ*, на избирательномъ сеймѣ, 12 (по старому стилю 2) ноября 1632 года.

---

¹⁾ Поставленныя въ скобкахъ слова написаны въ высшей степени неразборчиво и притомъ искажены позднѣйшею поправкою. Въ польскихъ однородныхъ по содержанію документахъ соотвѣтствующее мѣсто читается такъ: „у owszem mu się we wszystkim ludsko stawili“.

2) Избраніе П. Могилы на митрополію отнесено нами къ 3 декабря 1632 года (т. I, стр. 537). На самомъ дѣлѣ оно состоялось мѣсяцемъ раньше—3 ноября того же года. Объ этомъ въ первой статьѣ упомянутого рукописнаго сборника—„Діаріюшѣ избирательнаго сейма по смерти Сигизмунда III“—подъ означеннымъ числомъ (3 ноября) читаемъ: „Tego dnia duchowienstwo zasiadazy, post invocationem Nominis Divini, obrato na Metropolią Kijowską Jego M. Oycа Piotra Mohiłę, Archimandritę Pieczarskiego, woiewodzicza Wołoskiego, z tym warunkiem, aby ta Archimandria ad decessum iego M. zostawała przy nim, a potym aby seorsim te beneficia chodzili“.

3) Извѣстны и неоднократно издавались выработанныя во время избирательнаго сейма 1632 г. договорныя статьи (Puncta uspokoienia) о предоставленіи южно-руссамъ свободнаго исповѣданія вѣры, датированныя 1-мъ ноября означеннаго года. Въ своемъ изслѣдованіи, излагая ходъ совѣщаній по этому вопросу, мы замѣтили, что означенныя статьи были выработаны не сразу, и указали, что въ рукописномъ сборникѣ, принадлежавшемъ Максимовичу, помѣщено нѣсколько редакцій подобныхъ статей, составленныхъ комиссією, подъ предсѣдательствомъ Владислава IV, въ видахъ успокоенія православныхъ, но послѣдними отвергнутыхъ. Въ настоящее время мы имѣемъ возможность сдѣлать относительно этого пункта нижеслѣдующія дополненія. Первый проэктъ (media uspokoienia Religiey Greckiey), очевидно составленный латино-уніатскою партією, внесенъ былъ въ „комиссію“ 26 октября. Онъ состоялъ изъ слѣдующихъ пунктовъ:

1) W Kijowie przy cerkwi s. Sophiey ma zostawać przy dobrach unitow metropolia cum titulo metropolitani, a przy cerkwi ś. Michała Złotowerchego Archiepiskop nieunitow z nową fundacją od Rzeczy-Pospolitey, correspondującą trzech tysięcy intraty do niey.

2) Władcytwo Łuckie ma być przy nieunitach, a terazniejszy unit y iego successores cum titulo Władiki Ostrozkiego intratą Archimandriej Żydyczynską ma być upatrzony.

3) W Wielkiem Xięstwie Litewskim w Orszy ma być władyka nieunit, ktorego Rzecz-Pospolita z dobr Mohilewsich 2000 naznaczy intraty.

4) Władcytwo Przemyskie, salvo moderno possessore, post ejus cessum vel decessum ma się wrocić nieunitom.

5) Monaster pod Grodnem dla Archiepiskopa ma bydź także ustąpiony. Православные, недовольные означеннымъ проэктомъ, на другой день (27 октября) представили комиссіи нижеслѣдующее заявленіе:

1) Bez Metropolity Kijowskiego y cerkwi s. Sophiey żadną miarą obeyść się nie możemy, by też odstąpić intraty tamtey o metropolitę, tylo o cerkiew,

która już cunctus (sic) padła, aby się reformować mogła y aby iako teraz pusta nie stała, uniżenie prosimy.

2) Władictwem Łuckim całym y zupełnym, tak żeby drugi władyka nie był w titule Ostroskim, ale tylko na Archimandrictwie Żydyczynskim zostawszy, w titule Archimandriczym zostawał.

3) Za Przemyskiego władictwa restitutię uniżenie dziękujemy; a że terazniejszego władyki przy dożywociu Jego K. M. zostawicie, aby przy najmniej połowę ustąpił władyce, ktorego na ten czas z poszrodku siebie podadzą.

4) W wielkim Xięstwie Litewskim lubo dość szczupła iest conditio na tak przestronne prowincie Ruskie mieć iednego władykę, tym się chcą contentować, żeby Witebski y Mściśławski był władyka, w ktorым titule Orsza wszytka Witebskiego y Mściśławskiego władyki diaecesia zawiera się y intrata, temu należąca władictwu, aby była ustąpiona, a do tego monaster Grodziński y Lawraszowski, wszak oba te są puste, aby były ustąpione, a iż Archiepiskopstwo Połockie cale przy stronie zuniowaney zostaię, tedy prosimy o to, aby Witebskiemu monaster Borysa y Heba, ktory nie należy do Archiepiskopiey, był ustąpiony.

30 Октября комиссією, избранною для умиротворенія православныхъ и униатовъ, составлены были подробныя puncta uspokoienia и поданы Владиславу IV на разсмотрѣніе (sub trutinam). Пункты эти въ общемъ и существенномъ весьма сходны съ тѣми статьями, которыя были утверждены королемъ и 1-го ноября обнародованы. Но есть между ними и различія. Считаеть не безынтереснымъ отмѣтить эти различія.

*„Puncta uspokoienia“, przedstawienyya
Wladislawu IV 30 октября 1632 г.*

*„Puncta uspokoienia“, obnarodovannyya
1-го ноября 1632 г.*

1) Wolne odprawowanie nabożenstwa y sakramentow administratio ei, ktory są w unii, mieć maią bez wszelkiej przeszkody we wszytkich mieyscach, maiętnosciach, cerkwiach y beneficiach K. J. M. duchownych y wieckich, wolne przytym poprawowanie y nowych budowanie y mrowanie, także szkół, seminariy, szpitalow, typographiey erigowanie et sine discrimine do magistratu mieyskiego brani y przypuszczani być maią.

1) Naprzód, wolne odprawowanie nabożenstwa i sakramentow świętych administratio. Cerkwiej poprawowania y nowych za wyraznym consensum Jego Krolewskiej Mości mrowania y budowania, tudziesz szpitalów, seminarij, szkół, typographyi, y wolny do urzędow mieszczych przystęp w unii nie będącym, we wszytkich miastach y miasteczkach dóbr Rzeczy Pospolitey.

2-й пунктъ совершенно сходенъ въ обѣихъ редакціяхъ.

3 и 4 пункты въ обнародованной редакціи переимѣнены одинъ на мѣсто другаго (т. е. 4-й поставленъ прежде 3-го). Въ самомъ же текстѣ встрѣчается только одно измѣненіе. Именно, въ редакціи 30 октября, было сказано, что православные имѣютъ право избирать себѣ митрополита, который долженъ быть „od Krola Jego Mości approbowany“. Въ обнародованной редакціи вмѣсто слова *approbowany*, поставлено—*uprzywileiowany*.

Въ 5 пунктѣ редакціи 30 марта читается: „Monaster że ś. Spasa y ś. Onuphria pusty y Smolnica nazwany *także pusty* do rezidentiey (православнаго епископа) maią być ex nunc oddane“. Въ обнародованной редакціи подчеркнутыя слова исключены изъ текста. *Другое измѣненіе*: въ редакціи 30 марта читается: „A post cessum vel decessum xiędza Krupieckiego wyszmianowany władyka nieunit obiąć ma wszystkie dobra tego władctwa bez wszelkiey przeszkody“. Въ обнародованной редакціи послѣ словъ—*władyka nieunit*—добавлено: „z capitulą swą ma y wolen będzie obiąć“, и т. д.

6-й пунктъ сходенъ въ обѣихъ редакціяхъ.

7 пун. W W. X. L. Archiepiskop Połocki x. Sielawa titulu władctwa Mścislawskiego ma ustąpić władcy temu, który od nieunitow, obywatelow tameyszych, tymże sposobem, iako y Łucki y Pszemyski, obrany będzie y przywiley na to władctwo od krola Jego M. na przyszley, da Pan Bóg, coronatiey otrzyma. Także władyka nieunit ma się nazywać Orszanskim y Mohilewskim, y w tych trzech miastach cerkwie wszystkie maią być temu władcy ustąpione. A tym, którzy by chcieli być w uniey, w każdym miescie po dwie cerkwie, a co się tknie curam pastorałem animarum, tak się to declaruie, że każdemu wolno będzie, nie chcącemu być w uniey, referować się do Pasterza sobie należącego, nieunita, z diaecesiey, pod nieunitem będącey, do poblizszego władyki unita, naprzykład ze Mścislawskiego władctwa. do Archiepiskopa

7 пун. W Wielkim Xięstwie Litewskim ma bydz władyka Mścislawski od Nieunitow, tamecznych obywateldw, tymże sposobem iako Łucki i Przemyślski, obrany, któremu na te władctwo na koronatiey, da Pan Bóg, przyszley, przywiley od krola Jegomości dany bydz ma. Ten władyka Mścislawski Nieunit, Orszański y Mohilowski ma się nazywać, a katedrę swoją ma mieć w Mohilowie, w monasterze Świętego Spasa: lecz beneficia wszystkie, iako teraz trzyma xiędz Sielawa archiepiskop Połocki, do archiepiskopstwa y władctwa Witepskiego y Mścislawskiego należące, przy nim y po nim następujących archiepiskopach Połockich unitach zostawać maią. Teraznieyszemu zaś władcy Mścislawskiemu Nieunitowi intraty roczney dwa tysiące złotych ma być naznaczono.

Polockiego, z Archiepiskopstwa Połockiego do władzy Mściśławskiego nieunita. Też się o wszelkich inszych impediowania iednego o drugiego rozumie.

8 пун. Archimandria Pieczarska y insze wszystkie monaster y cerkwie Kijowskie y do Kijowa należące, wyiowszy samy Wydubicki wysz mianowany monaster, przy nieunitach mają zostawać.

9 п. Bractwu Wilenskiemu, tytułem Troycy S. nazwanemu, a przy cerkwi Świętego Ducha nie w uniey będącemu, cerkiew zaczętą domuować proportią inszych cerkwi albo kościołów, byle nie in modum fortcae, wolno; a w nagrodze s. Troycy cerkiew iedna w monasterze Zmartwychwstania, a druga na Ś-go Mikołaja Przeniesienie, a na przedmieściu S. Jerzego cum reditibus et attinentiis ma należeć. A processa wszystkie iako z tego Bractwa, tak in genere ze wszystkich miast y miasteczek, Bractw y cerkwi w Koronie y w Wielkim xięstwie Litewskim będących, banicie, decreta, mandaty, suspensy, commissie, zakłady, arezty cassantur et annihilantur, a suspendowani y degradowani w Wilnie y Polocku y indziej mają in pristinum locum ex nunc restitowani.

8 пун. Archimandria Pieczarska z przynależnościami swymi, monaster Michała Złotowierszego y insze wszystkie monaster y cerkwie Kijowskie y do Kijowa należące, wyiowszy sam monaster Wydubicki wzwysz pomieniony, przy Nieunitach zostawać mają.

9 п. Bractwu Wilienskiemu tytułem Świętej Troycy nazwanemu, a przy cerkwi Świętego Ducha nie w Uniey będącemu, zaczętą cerkiew domuować, proportią inszych cerkwi y kościołów, byle nie in modum fortcecy, wolno; a w nadgrode Troycy Świętej, która iuż z tamecznym bractwem zunieowanym przy unitach cale zostawa, cerkiew iedna w murze Zmartwychwstania, druga świętego Jwana, a trzecia Świętego Jerzego na przedmieściu ma być dana. A processa wszystkie z tego bractwa y z Mińskiego, także in genere ze wszystkich miast y miasteczek, bractw y cerkwi, w Koronie i w wielkim xięstwie Litewskim będących, ratione cerkwi et exercitii religionis tantum, także banicye, suspensie, decreta, mandaty, sequestry, commissie, zakłady, arezty, in quocunque subsellio zaszyły na ludziach cuiuscunque status et conditionis, de facto cassantur et annihilantur.

10-й пунктъ въ редакціи 30 октября начинается: Monaster Grodnien-ski iako zdawna w sobie zawiera się... и проч. Въ редакціи обнародованной:

Monaster *pusty* pod Grodnem, tak iako zdawna zawiera się w sobie и т. д.—
Въ остальномъ обѣ редакціи между собою сходны.

11 пун. W Połocku cerkwi dwie Narodzenia Pańskiego iedna, a w Niebo-wstąpienia druga w uniey nie będącym maią być oddany; a w Dzisnie iedna nowobuduiąca się, w Witebsku iedna cerkew pusta S. Ducha, w Nowogrodku S. Jana, w Minsku S. Jana y S. Troycy, w Pinsku S. Feodora y wolne Bractwa założenie na szlacheckim placu, w Bilsku cerkiew Bogoiawlenia, w Kamencu Litewskim Woskresenia y Semenowska cerkwie, w Kobrinu S. Mikoły, w Brzesciu Narodzenia Nas-więtszey Panny, w Krasnym Stawie Troycy S. Bractwo, także Lubelskie Bractwo y cerkwie, ktore do tych czas pozamykane y popieczętowane byli, a mieszczenie uniey nie przyieli, iako w Belzie, w Szuzku, w Sokalu, Stoianowie, Podteliczu y inszych mia-stach y miasteczkach, także w mona-sterach Horodisczu, Dobrohorskim, Stoianowskim, y insze wszystkie, ktore do tych czas w uniey nie są, maią w posłuszenstwie Metropolity y wła-dykow nieunitow.

11 пун. A że exercitium liberum nieunitow potrzebuie wyraznego ozna-czenia tych monasterów y cerkwiej, ktore im być maią w którym mieście albo miasteczku królewskim, tak w Koronie iako y w Wielkim xięstwie Litewskim ustąpione, a to na ten czas sposobnie, distincte et specialiter wy-pisać się nie może, dla tego że w tym requiritur skuteczna wiadomość y proportia unitow i Nieunitow: tedy na przyszłym, da Pan Bóg, seymie nowego Króla szczęśliwey koronatiey, maią bydź naznaczeni od tego króla, da pan Bóg, nowego Commissarze z obudwu narodów, dwa Katolickiey, a dwa Greckiey religii Nieunitow, do Korony i wielkiego xięstwa Litewski-ego, którzy do miast główniejszych prowincialnych Ruskich y Litewskich ziechawszy się, także miasteczek wszy-tkich, zaraz po seymie, te Commissią zacząć y one skutecznie odprawić, ductą proportione, cerkwi y Unitow z Nieunitami w każdym mieście y miasteczku fideliter uważyc i im cer-kwie naznaczyć maią, y powinni będą zaraz do wolnego odprawowania na-bożeństwa podać. A cokolwiek przez te Commissarze uznano y podane będzie, to iuż na potomne czasy disquisitiei żadney mieć nie będzie.— Teraz iednak, dla odprawowania nabożeństwa Nieu-nitow, w Mścislawiu dwie cerkwie, Świętey Troycy y Świętego Spasa; w Mohilowie do wyszey pomienionego, na katedrę władcyce Nieunitowi na-

znaczonogo monasteru Spasa Świętego, cztery cerkwie, to iest, Wniebowzięcia Panny Mariey, Trojcy Świętey, Zmartwychwstania y Wniebowstąpienia; w Orszy świętego Jlii y Zmartwychwstania, a w Dżisnie iedna cerkiew nowozbudowana Zmartwychwstania; w Połocku zaś cerkiew iedna która będzie naznaczona od Commissarzow pomienionych.

12 пун. Katedry zaś insze y beneficia, które przy unitach zostały, unitom rozdawane być mają z takim warunkiem, aby żadnym sposobem dobra, cerkwiom należące, do kościołow nie byli obracane a ni same cerkwie w kościoły.

12 пун. Katedry insze, też beneficia, które przy unitach zostały, y unitom rozdawane być mają, z tym jednak warunkiem, aby żadnym sposobem y praetextem, dobra cerkiewne a ritu ich Graeco nie były alienowane.—A co się tkanie curam pastorem, tak się to declaruje na obiedwie stronie, że każdemu molno będzie niechcącemu bydz w Uniey referować się do pasterza sobie należącego Nieunita, z diecesyi pod unitem władyka; wzajem, ktorzy chcą bydz w uniey, z diecesyi pod Nieunitem będącey do pobliszego władyki unita, na przykład, ze Mścisławskiego władictwa do archiepiskopa Połockiego unita, a z archiepiskopstwa Połockiego do władyki Mścisławskiego nieunita. Toż się w inszych diecesyach, w Koronie i Litwie, ma rozumieć, bez wszelakiey praepeдитeiy iednego od drugiego.

13 пун. Na ostatek obie stronie w zgodzie y pokoiu zachować się mają, nienastępując iedna na drugą, a ni żadnych violentiy czynić y piśm tych, ktoroby miały exercebować, nie wydawać, y owszem dawne wszystkiey supprimere, a w zgodzie y miłości nauką y dob-

13 пун. Na ostatek, strony obiedwie w zgodzie y pokoiu zachować się mają, nie następując iedna na drugą. Piśma y controwersie, które między sobą mieli, supprimere, y napotym żadnych, które zwykli exercebować, nie wydawać; nauką y przy-

remi przykładami słać drogę do zgody samey.

kłady dobrymi, zgodę y miłość iednać; osobliwie też w tym czasie, do koronaciey, poki to wszystko ad executionem przez nowego, da Bóg, krola przywiedziono nie będzie, żadney violentiey strona stronie, praetextem tey compositiey, czynić nie ma, sub poenis contra violatores securitatis publicae sancitis.

II.

Привиллегія польскаго короля Владислава IV, данная на коронаціонномъ сеймѣ Люблинскому брацтву.

1633 юда, марта 15.

Року тисеча шестсот тридцат девятого месеца генъвара девятнадцатого дня.

На роках судовыхъ земьскихъ Луццькихъ, на завтрее по Трехъ Кроляхъ, свята римскимъ, въ року звышъ написанымъ прималыхъ и судовъ-не одправоватъ зачатыхъ, передъ нами Криштофомъ Шимьковичомъ Шклинскимъ судею, а Андреемъ Линевьскимъ подсудкомъ, урядниками судовыми земьскими луццькими, станувъши очевисто урожоный панъ Ерый Бойкевичъ для вписаня до книгъ нинешнихъ земскихъ луцкихъ именемъ брацтва Любелскаго подалъ пер облятамъ привилей од ная-снейшого короля его милости Владислава Четвертьтого на потвержене фуньдацыи и уволене од вшелякихъ урядовъ, такъ же и его милости отца владыки Хелмскаго с послушенства, преречоному Брацтву Любелскому служащий, съ печатю коронною меньшое коньцеллярыи завесистою и с подписомъ руки его кор. милости на паркгамине писанный, о чомъ тотъ привилей ширей в себе мае, просечи, абы при-нять и в книги уписанъ былъ, которого мы судъ приймуючы передъ собою читати казали, и такъ се в себе, писмомъ полскимъ писанный, маеъ: Władysław IV, z Bożey łaski krol polski, wielkie xiaże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudskie, Inflantskie, a Szwedski, Gothski, Wandalsky dziedziczny krol, obrany wielki car Moskiewski.—